یونگ: فروید در مسئله دین روان‌پریش بود

سخنی پیرامون اندیشه دینی زیگموند فروید و کارل گوستاویونگ

[حسین زحمتکش]

ظهور شاخه ای با عنوان «روانشناسی دینی» در سری مباحث دین پژوهی، در پی پاسخ به دغدغه اساسی خاستگاه دین، صورت واقع به خود گرفت. این‌که انگیزه پذیرش دین در نهاد آدمی چیست، پرسشی بنیادین است که جلوه‌های گوناگونی از توجیه را ظاهر می‌سازد. عده‌ای چون فروید اساس دین را ناشی از نیازی می‌دانند که انسان خود، آن را بنا بر اقتضای طبیعت کشف می‌نماید اما یونگ نشان می‌دهد که دین موهبتی الهی است که خداوند در نهاد بشر تعبیه کرده است.

* * *

زیگموند فروید اساساً مدعی بود که به همراه کوپرنیک و داروین، فرازآورنده سه انقلاب بزرگ به سوی مدرنیته است. کوپرنیک ذهن آدمیان را در رابطه با مرکز جهان اصلاح کرد. داروین انسان را در ارتباط با سایر جانداران ملاحظه نمود و بشر را از این پنداره که همه چیز در کنترل عقل و ذهن آدمی است، رها ساخت.

فروید که با ابداع «ناخودآگاه» تحولی در روانشناسی ایجاد کرد، به دین از منظر خاصی می‌نگرد. به زعم او دین نتیجه آرزوهای محقق ناشده انسان است که آدمی را وامی‌دارد با ایجاد آن، آمال و امیال خود را که در طبیعت دست نایافتنی می‌نماید، به تحقق رساند. بنابراین او گستاخانه مدعی شد که دین چیزی بیش از گرایش انسان به گونه ای وهم و خیالپردازی و خرافه نیست. بشر خود دین را می‌سازد.

او طبیعت را به عنوان یک پدر تلقی می‌کند و در پی فرآیند اعطای سیمای انسانی و الوهی به جریان طبیعت، به تدریج خدایان را به عنوان حامیان خود تصور می‌نماید. به تعبیر فروید دین نوعی «روان‌پریشی» و «روان رنجوری» است! فرد دین‌دار دچار «وسواس تقدس» است که بر پایه پالودن مدام ذات و روح و آرامش بخشیدن به آن، گونه‌ای دغدغه خرافی را به نظاره می‌نشیند. در اینجاست که فروید وجود دین را بیهوده قلمداد می‌کند و آن را ابزاری برای از خود بیگانگی انسان می‌پندارد! او بر همین اساس در رابطه ای نزدیک با مارکس از پذیرش هر گونه رستگاری ماورای طبیعی استنکاف می‌ورزد. به گمان وی روان بشر سرشار از ناکامی‌ها و ناهماهنگی‌ها با جریانات طبیعت است که تسکین همه آنها در این جهان امکان پذیر نیست؛ از این رو ساختارسازی اتوپیایی خیالی در ذهن و فرا سپردن جریان دلپذیر مداوای آلام و دردهای آدمی در عالمی دیگر از بنیان بیهوده است. فرجام این معنا خود مقدمه ای می‌گردد تا دین را از صحنه ذهن، روان و کردار بشر کنار بزند.

اساساً تفکرات اصلی فروید پیرامون دین در چهار کتاب انعکاس یافته است. نخستین آنها «توتم و تابو: مشابهت‌ها بین زندگی مردمان بدوی و روان رنجوری» است که خاستگاه به وجود آمدن خداوند و آئین‌ها و مناسک دینی در آن مطرح شده است. اثر دوم فروید «آینده یک پندار» نام دارد که بحث محوری آن ماهیت و کارکرد دین می‌باشد. وی در سال ۱۹۳۰ با تعدیل در برخی از آرای خویش، سومین کتاب خود را نیز در زمینه دین، با عنوان «تمدن و ناراضایتی» منتشر ساخت و سرانجام واپسین اندیشه‌های خویش را در باب دین در هشتاد سالگی، در کتاب «موسی و یکتاپرستی» بیان داشت. فروید در دو کتاب «توتم و تابو» و «آینده یک پندار»، صرفنظر از دیگر آثارش، دو نظر متمایز از یکدیگر را مطرح می‌سازد که هر دو دیدگاه درخور توجه است.

> **یونگ با نگاهی تحلیلی نظریه توهمی بودن دین را در باور فروید، ناشی از گونه ای روان‌پریشی و روان نژندی می‌داند که فروید از آن رنج می‌برد**

فروید در «توتم و تابو» دو ادعا را بررسی می‌کند: ۱ رابطه جنسیت و زایش دین، ۲ «توتمیزم»؛

فروید در «آینده یک پندار» دین را مولود ترس بشر می‌داند! او در فرازی از این کتاب [در حالی که بدون استدلال تنها ادعا می کند] می‌نویسد: «ما درباره کودک این واقعیت را می‌دانیم که تأثیر هراس‌آور ناتوانی او را نیازمند به حمایت و پشتیبانی کسی نموده است که محبتش را به جانب خود برانگیزانده و ترس و درماندگی خود را در پرتو قدرت حمایتگرانه‌اش تحلیل برد. در دوره کودکی پدر است که این نیاز و احتیاج کودک را پاسخ می‌دهد. این نیاز که حاصل آمده از ناتوانی و هراس است در دوران بلوغ و کمال نیز از بین نرفته و به سستی و خاموشی نمی‌گراید، بلکه بشر برای نجات خود از این گرداب، نیرویی مافوق پدر می‌آفریند تا جای حمایتگر پیشین یعنی پدر را بگیرد و همین آفرینش است که در بلوغ، خدا نام می‌گیرد.»

فروید معتقد است که بیم انسان امروزی، ترس از «تمدن» است؛ به همین دلیل، آدمی آرامش را در معنویت جست‌وجو می‌کند و در ذهن خویش وجودی گسترده و غالب بر هستی (ابرموجود Super being) می‌سازد و تصویری زیبا از او ارائه می‌دهد. او در نهایت نتیجه می‌گیرد که دین قابل تبدیل است و انسان در صورت نیاز می‌تواند به «هنر» روی آورد. البته یونگ، شاگرد برجسته فروید، بینشی متفاوت با او دارد. وی در نقد این باورداشت هنر را نسبی و دین را همیشگی و غیرمختوم معرفی می‌کند. از نظر یونگ مهمترین کارکرد دین این است که انسان را به «نمونه‌های اعلی» و گذشته دور متصل می‌سازد و راه را برای هدایت او هموار می‌گرداند. آنچه یونگ از نمونه‌های اعلی گزارش می‌دهد، نزدیکی قابل تأملی با اعیان ثابته در فرهنگ عرفان اسلامی دارد. به زعم وی نمونه‌های اعلی الگوهای ما هستند که ما را به کمال می‌رسانند. او اساساً منشأ تجربه‌های دینی را در کهن الگوها می‌جست؛ انسان بدون خداوند یارای رسیدن به تمامیت را ندارد.

آنتونیو مورنو در مقاله «دین و فردانیت از دیدگاه کارل گوستاو یونگ» می‌نویسد: «برای راه‌یافتن به مقام فردانیت کامل، به معنایی که یونگ مراد می‌کند، ضروری است که از فرافکنش به بیرون (از خود) که لازمه احکام جزمی و دگم هاست به هر صورت دست کشید.

فردانیت تنها آنگاه تحقق می‌یابد که فرد از فرافکنی بر مسیح بیرونی یعنی مسیح تاریخی و متافیزیکی دست برکشد و مسیح درونی را بیدار کند... خویشتن بدون دست برداشتن از فرافکنش‌های بیرونی نمی‌تواند به آگاهی درآید و واقعیت یابد.» یونگ بر این باور است که آدمی برای وصول به جایگاه تمامیت باید مسیری را همراه با رنج معنوی طی کند. انسان زمانی که به تمامیت رسید به فردانیت می‌رسد. در نیل به فردانیت موانع بسیاری وجود دارد. یکی از موانعی که یونگ ذکر می‌نماید پرسوناست؛ به این معنا که بشر اجتماعی ناگزیر است به خاطر فضای حاکم بر جامعه، بر چهره خود نقاب بزند. به فراخور روند اجتماعی شدن، آدمی فردانیت خویش را نیز از کف می‌نهد. یونگ در ادامه از عناصری سخن می‌راند که بشر اجتماعی را در راه تحقق فردانیت یاری می‌رساند. با این تفکر بود که یونگ با نگاهی تحلیلی، نظریه توهمی بودن دین را در باور فروید، ناشی از گونه ای روان پریشی و روان‌نژندی می‌داند که فروید از آن رنج می‌برد. بنابراین چشم انداز، او دین را هدیه و موهبتی الهی تفسیر می‌کند. از زمینه‌های این تفکر یونگ، مطالعه او پیرامون «ادبیات بین العهدینی» میان شریعت یهود و آئین مسیح، در فاصله سالهای ۲۵۰ ق.م تا ۲۵۰ م است.

تلفن گروه اندیشه: ۸۸۷۶۱۲۵۷

کتاب اندیشه

درباره ویرایش و ترجمه

- امیر جلال‌الدین اعلم
- انتشارات امیرکبیر

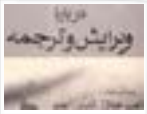

این کتاب جزوه مجملی است که راهکارهایی را در خصوص ویرایش و ترجمه آثار نوشتاری، برای جلوگیری از آشفتگی خوانندگان ارائه داده است.

اعلم در این کتاب، برخی از مهم‌ترین و در دسترس‌ترین نکته‌ها، پرسش‌هایی را که در دو حوزه ویرایش و ترجمه مطرح می‌شود، به ساده‌ترین روش بیان می‌کند.

مؤلف در آغاز با تعریف ویرایش و ویراستاری، خواننده را با این مقوله آشنا می‌کند و کارهای آغازین یک ویراستار را در برخورد با یک دستنوشته شرح می‌دهد.

خواننده در این کتاب با شرح مختصر و در جای خود کاملی از شیوه صحیح رعایت قوانین نوشتاری آشنا می‌شود.

موارد کاربرد گیومه، موارد کاربرد حروف ایرانیک، ویژگی‌های یک ترجمه خوب و نکته‌های کاربردی سودمند برای مترجمان و همچنین تا اندازه زیادی برای مؤلفان و مصححان در این کتاب آمده است.

این کتاب در چاپ نخست خود با ۷ پیوست همراه است: شیوه نوشتن ماه‌های فرنگی به فارسی، جدول تبدیل foot انگلیسی به سانتی‌متر، جدول تبدیل inch انگلیسی به متر، جدول تبدیل yard انگلیسی به متر، جدول تبدیل mile انگلیسی به کیلومتر، جدول تبدیل mile مربع به کیلومترمربع و جدول مطابقت سال‌های هجری قمری با سال‌های میلادی.

شرکت پیشتاز با همکاری بیمه ایران جهت راه‌اندازی دفاتر خود در یکی از بی نظیرترین طرح‌های بیمه ای کشور از طریق مناقصه عمومی اقدام به جذب نماینده فعال در زمینه کامپیوتر با IT در سراسر کشور می نماید.
جهت کسب اطلاعات بیشتر: ۸۸۹۱۴۲۱۳-۴ (۰۲۱)
بیمه ایران
Pishtaz

آگهی مناقصه
نوبت دوم
روابط عمومی سازمان آب و فاضلاب ارومیه

آگهی مزایده شماره ۸۷/۱۴

دعوت به همکاری
شرکت شهرک‌های صنعتی گیلان از مناقصه‌گران به فعالیت در زمینه توسعه شهرک‌های صنعتی دعوت به همکاری می‌نماید.
شرکت شهرک‌های صنعتی گیلان

آگهی مناقصه عمومی
ع د ع/۲۳/۳-ا ب/۸۷
نوبت اول
شماره مجوز: ۲۱۵۴۵۳
شرکت ملی حفاری ایران در نظر دارد لوازم ابزار دقیق را از طریق برگزاری مناقصه عمومی و انعقاد قرارداد خرید اجرا نماید. در همین ارتباط از کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که قادر به تأمین کالای مورد نظر بوده و مایل به شرکت در این مناقصه می‌باشند دعوت می‌شود جهت دریافت اسناد مناقصه حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز از تاریخ انتشار نوبت دوم آگهی مناقصه عمومی حاضر منحصراً در اوقات اداری (به استثنای روزهای پنجشنبه و ایام تعطیل رسمی) با در دست داشتن رسید بانکی مبنی بر واریز مبلغ یکصد هزار (۱۰۰،۰۰۰) ریال به حساب جاری ۳۵۷۰ نزد بانک ملی ایران شعبه اهواز به نام شرکت ملی حفاری ایران به یکی از نشانی‌های زیر مراجعه نمایند.
الف- تهران، خیابان جمهوری اسلامی، جنب ساختمان آلومینیوم، کوچه یغما، مرکزی هشتم، شرکت ملی نفت ایران، طبقه چهار، اتاق ۴۳۱
ب- اهواز، ناحیه صنعتی کارون، مدیریت تدارکات و امور کالا شرکت ملی حفاری ایران، اداره خریدهای داخلی کالا
شایان ذکر است:
۱- آخرین مهلت ارائه پیشنهاد نرخ مناقصه روز ۸۷/۹/۱۹ شنبه می‌باشد.
۲- زمان گشایش پاکات فنی ۵ روز کاری (به جز پنجشنبه و ایام تعطیل) بعد از آخرین مهلت ارائه پیشنهاد نرخ و زمان گشایش پیشنهادات مالی پس از مشخص شدن نتیجه بررسی پیشنهادات فنی، کتباً به پیشنهاددهندگان نرخ اعلام خواهد گردید.
۳- شرکت‌کنندگان در مناقصه می‌بایست ضمن ارائه ضمانتنامه بانکی به مبلغ ۳۰۰،۰۰۰ ریال توانایی تضمین حسن انجام تعهدات قرارداد (در صورت برنده شدن) طبق ضوابط این شرکت به شرح مندرج در اسناد مناقصه را داشته باشند.
۴- پیشنهاددهندگان نرخ می‌بایستی پیشنهادات مالی، ضمانتنامه شرکت در مناقصه و پیشنهادات فنی مرتبط با موضوع مناقصه را در سه پاکت جداگانه و به طور همزمان به دبیرخانه کمیسیون مناقصات این شرکت واقع در اهواز تسلیم نمایند.
۵- شرکت در رد یا قبول یکی و یا تمامی پیشنهادات مختار می‌باشد.
ضمناً متقاضیان می‌توانند آگهی فوق را در پایگاه اینترنتی شبکه اطلاع‌رسانی نفت و انرژی (شانا) و پایگاه اینترنتی شرکت ملی حفاری ایران به نشانی ذیل رؤیت نمایند.
WWW.SHANA.IR
WWW.NIDC.IR
اداره تدارکات داخلی کالا - شرکت ملی حفاری ایران

نوبت دوم
آگهی مناقصه عمومی
موضوع: مناقصه ۸-ا-۸۷/۳۳ خرید ۳ قلم لوله فولادی
شرکت پایانه‌های نفتی ایران در نظر دارد ۳ قلم لوله فولادی با مشخصات ذیل را جهت مصارف خطوط لوله نفت از طریق مناقصه عمومی تهیه نماید.
لذا از کلیه سازندگان که تمایل به شرکت در این مناقصه را دارند دعوت می‌شود پس از واریز مبلغ ۲۰۰،۰۰۰ ریال به حساب شماره ۹۸۵۲۶۰۰۰ نزد بانک تجارت شعبه آلاله دوردی یاسمه ارتران که ۳۶۹ صبح‌ها از ساعت ۹ الی ۱۲ و بعدازظهر از ساعت ۱۴ الی ۱۶:۳۰ را ارائه معرفی‌نامه جهت دریافت اسناد مناقصه و تحویل پیشنهادها به آدرس ذیل مراجعه نمایند.
تهران- جده‌ی آزادگان، ابتدای بلوار امام خمینی، ساختمان مرکزی پایانه هم شرکت ملی نفت ایران، طبقه دوم، دفتر هماهنگی شرکت پایانه‌های نفتی ایران، اداره خرید و خدمات کالا. تلفن: ۸۸۵۳۲۲۲۲-۰۲۱ فاکس: ۸۸۵۳۴۸۲۴-۰۲۱

ردیف	شرح کالا	واحد کالا	مقدار
۱	LINE PIPE 24, SCH40,C.S. API 5L, GR B SAW (1 LE=12m) BEVEL END 30° و 5	LE	۵
۲	LINE PIPE 12, SCH40,C.S. API 5L, GR B SAW (1 LE=12m) BEVEL END 30° و 5	LE	۶
۳	LINE PIPE 12, SCH80,C.S. API 5L, GR B SAW (1 LE=12m) BEVEL END 30° و 5	LE	۲۰

نکات مهم:
۱- تضمین شرکت در مناقصه به مبلغ ۳،۰۰۰،۰۰۰ (سه میلیون) ریال به صورت ضمانتنامه معتبر بانکی و قابل تمدید برای یک دوره سه ماهه
۲- مهلت دریافت اسناد مناقصه حداکثر به مدت ۱۰ روز پس از درج اولین آگهی در روزنامه
روابط عمومی شرکت پایانه‌های نفتی ایران